०७ उत्थापनम्

दण्ड-ग्रहणम्

सू - दण्डमुत्तरेणादत्ते । पालाशो दण्डो ब्राह्मणस्य ॥

सुश्रवस् (पलाश!) सुश्रवसं मा कुरु।(५)
यथा त्वꣳ सुश्रवस् सुश्रवा अस्य्, एवम् अहꣳ सुश्रवस् सुश्रवा भूयासम्॥
यथा त्वꣳ सुश्रवस् सुश्रवो देवानां निधिगोपोऽस्य्, एवमहं ब्राह्मणानां ब्रह्मणो निधिगोपो भूयासम् ।(५)

इत्य् एतद् वाचयित्वा

व्रतसङ्कल्पः कुमारेण

आचार्यः कुमारं "स्मृतञ् च म" इत्य् एतन् मन्त्रग्रामं वाचयेत् ।

स्मृतञ् च मे, ऽस्मृतश्च मे - तन् म उभयं व्रतं,
निन्दा च मे ऽनिन्दा च मे - तन् म उभयं व्रतꣳ,
श्रद्धा च मे ऽश्रद्धा च मे - तन् म उभयं व्रतं,
विद्या च मे ऽविद्या च मे - तन् म उभयं व्रतꣳ,
श्रुतञ् च मे ऽश्रुतश्च मे - तन् म उभयं व्रतꣳ,
सत्यञ् च मे ऽनृतश्च मे - तन् म उभयं व्रतं,
तपश् च मे ऽतपश्च मे - तन् म उभयं व्रतं,
व्रतञ् च मे ऽव्रतश्च मे - तन् म उभयं व्रतं,

यद् ब्राह्मणानां ब्रह्मणि(=वेदविषये) व्रतम्,
यद् अग्नेस् (→यातृत्वं) सेन्द्रस्य (→प्राधान्यम्) सप्रजापतिकस्य (→स्रष्टृत्वं) सदेवस्य (→दातृत्वादि) सदेवराजस्य समनुष्यस्य (→प्रियवचनादि) समनुष्यराजस्य (→प्रजारक्षणम्) सपितृकस्य (→पुत्रोत्पत्ति) सपितृराजस्य (यमस्य → सर्वसमत्वं) सगन्धर्वाप्सरस्कस्य (→परिचरणकौशलम्, उदात्तद्वयम्??),
यन् म आत्मन आत्मनि व्रतन्,
तेनाहꣳ सर्वव्रतो भूयासम् ।

वरदानम्

[[83]]

(सू - गुरवे वरं दत्वा)
कुमारः -

> हे गुरो!
> वरं ते ददामि

इति गां दक्षिणां वा दद्यात्,
प्रतिग्रहीताऽऽचार्यः सप्त-दश-कृत्वो ऽपान्य,

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे(=अनुज्ञायां), ऽश्विनोर् बाहुभ्याम्, पूष्णो हस्ताभ्याम्...

प्रतिगृह्णामि

राजा त्वा वरुणो नयतु
देवि दक्षिणेऽग्नये हिरण्यम् ।

तेनामृतत्वमश्याम् ।
वयो(=अन्नम्) दात्रे ।
मयो मह्यम् अस्तु प्रतिग्रहीत्रे ।

क इदङ्कस्मा अदात् ।
कामः कामाय ।

कामो दाता ।
(15)
कामः प्रतिग्रहीता ।

कामꣳ समुद्रम् आविश ।
कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि ।

कामैतत् ते ।
एषा ते काम दक्षिणा ।

उत्तानस् त्वाङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु ।

इति दक्षिणां प्रतिगृह्णीयात् ॥

उत्थानम्

(सू - उदायुषेत्युत्थाप्य)

आचार्यः,

उद् आयुषा स्वायुषा,
+उद् ओषधीनाꣳ रसेन,
+उत् पर्जन्यस्य शुष्मेण(=बलेन)
+उद् अस्थाम्,
अमृताꣳ(=देवान्) अनु ।

इति कुमारम् उत्थापयेत् ।
उत्थापनानन्तरं तं मन्त्रं कुमारं वाचयित्वा ।

आदित्योपस्थानम्

(सू - उत्तरैरादित्यमुपतिष्ठते ॥)

(सूर्यस्) तच् चक्षुर् देव(नि)हितं पुरस्ताच् छुक्र(द्ध)म् उच्चरत् ।

पश्येम शरदश् शतं
जीवेम शरदश् शतं
नन्दाम शरदश् शतं
मोदाम शरदश् शतं
भवाम शरदश् शत॑ः
शृणवाम शरदश् शतं
प्रब्रवाम शरदश् शतम्
अजीताः स्याम शरदश् शतं
ज्योक्(=दीर्घकालं) च सूर्यन् दृशे ।

इति कुमार आदित्यम् उपतिष्ठते ।

हस्त-ग्रहणम्

(सू - यं कामयेत, नायं मच्छिद्येतेति
तम् उत्तरया दक्षिणे हस्ते गृह्णीयात् ।)

इदं काम्य-परम् इति अस्माभिः नाद्रियते ।
वेदाध्ययन, [[85]] वेदार्थ, शास्त्रार्थ-ग्रहणादिषु
अयं शिष्यः मां परित्यज्यान्यत्र न गच्छेद्
इति यं शिष्यं मन्यते आचार्यः,
तं प्रति +अयं विधिः ।
इदानीन्तने काले तादृशस्योपदेष्टुर् एवाप्रसक्तेः
मन्त्रपठनं व्यर्थम् एव।
यदा-कदाचित् तादृशस्योपदेष्टुः तादृश-शिष्य-लाभे सति

यस्मिन् भूतञ् च भव्यञ् च
सर्वे लोकास् समाहिताः ।
तेन गृह्णामि त्वाम् अहं,
मह्यं गृह्णामि त्वाम् अहं
प्रजापतिना त्वा मह्यं गृह्णाम्य् असौ(→नामनिर्देशः) ॥

इति तं शिष्यं दक्षिणे हस्ते गृहीयात् ।

क्रम-प्राप्तं ब्राह्मणोद्वासनं,
अग्न्य्-उपस्थानञ् च कुर्यात् ।